

Gedragscode gemeenteraad Uithoorn

Paragraaf 1 Algemene bepalingen

Artikel 1.1

De gedragscode geldt voor de leden van de gemeenteraad van Uithoorn en voor de door de raad in zijn commissies benoemde burgerleden als bedoeld in artikel 4 tweede lid, van de Verordening op de raadscommissies, gemeente Uithoorn 2014. Waar in het vervolg van deze gedragscode wordt gesproken over een raadslid of raadsleden worden daaronder tevens een burgerlid c.q. burgerleden verstaan.

Artikel 1.2

De gedragscode is openbaar en voor een ieder raadpleegbaar.

Artikel 1.3

De raadsleden ontvangen bij hun aantreden een exemplaar van de gedragscode en tekenen voor ontvangst en akkoord.

Toelichting bij paragraaf 1

De gedragscode voor de gemeenteraad van Uithoorn geldt voor de leden van de gemeenteraad en voor degenen die als zogenaamd burgerlid door de raad in één van zijn commissies zijn benoemd. De code geldt *niet* voor de burgemeester en de wethouders van de gemeente Uithoorn. Voor hen wordt een eigen gedragscode opgesteld.

Het spreekt voor zich dat de tekst van de code openbaar is. De code wordt gepubliceerd op de website van de gemeenteraad.

Om zich aan de code te kunnen houden, is een eerste vereiste dat de raadsleden de code daadwerkelijk kennen. Om dit te kunnen garanderen, wordt bij het aantreden van een raadslid aan hem een exemplaar van de code overhandigd waarbij hij tekent voor ontvangst en akkoord.

Paragraaf 2 Regels omtrent (de schijn van) belangenverstremgeling

Artikel 2.1

1. Er is sprake van belangenverstremgeling als een raadslid zijn invloed en/of stem gebruikt voor het veilig stellen van:

- zijn persoonlijk belang;
- het persoonlijk belang van een ander individu;
- het belang van een specifieke, individuele organisatie waarbij hij een persoonlijke betrokkenheid heeft.

2. Er is sprake van de schijn van belangenverstremgeling als een geheel van feiten en omstandigheden ontstaat dat de indruk wekt dat het raadslid zich schuldig maakt aan belangenverstremgeling.

Artikel 2.2

Een raadslid neemt op eigen initiatief en pro-actief alle maatregelen die nodig zijn om belangenverstremgeling, evenals de schijn daarvan, tegen te gaan.

Artikel 2.3

Een raadslid onthoudt zich alleen dan van stemming als een kwestie aan de orde is waarbij hij:

- een persoonlijk belang heeft, én
- er bijkomende omstandigheden zijn die maken dat de behartiging van zijn persoonlijk belang zodanig aan de orde is dat hij niet aan de besluitvorming moet deelnemen, én
- het aannemelijk is dat hij de besluitvorming daadwerkelijk beïnvloedt.

Artikel 2.4

Als een kwestie aan de orde is waarbij een raadslid zich mogelijk moet onthouden van stemming, onthoudt hij zich ook van beïnvloeding van de besluitvorming in andere fases van het besluitvormingsproces.

Artikel 2.5

1. Een raadslid is niet tevens:

- minister;
- staatssecretaris;
- lid van de Raad van State;
- lid van de Algemene Rekenkamer;
- Nationale ombudsman;
- substituut-ombudsman als bedoeld in artikel 9, eerste lid, van de Wet Nationale ombudsman;
- commissaris van de Koning;
- gedeputeerde;
- secretaris van de provincie;
- griffier van de provincie;
- burgemeester;
- wethouder;
- lid van de rekenkamer;
- ombudsman of lid van de ombudscommissie als bedoeld in artikel 81p eerste lid, van de Gemeentewet;
- ambtenaar, door of vanwege het gemeentebestuur aangesteld of daaraan ondergeschikt.

2. In afwijking van het eerste lid kan een raadslid ook wethouder zijn gedurende het tijdvak dat:

- aanvangt op de dag van de stemming voor de verkiezing van de leden van de raad en eindigt op het tijdstip waarop de wethouders ingevolge artikel 42, eerste lid, aftreden, of
- aanvangt op het tijdstip van zijn benoeming tot wethouder en eindigt op het tijdstip waarop de goedkeuring van de geloofsbrief van zijn opvolger als lid van de raad onherroepelijk is geworden of waarop het centraal stembureau heeft beslist dat geen opvolger kan worden benoemd.

3. In afwijking van het eerste lid kan een raadslid ook zijn:

- ambtenaar van de burgerlijke stand;
- vrijwilliger of ander persoon die uit hoofde van een wettelijke verplichting niet bij wijze van beroep hulpdiensten verricht;
- ambtenaar werkzaam voor een school voor openbaar onderwijs.

Artikel 2.6

Een raadslid mag niet:

- als advocaat of adviseur in geschillen werkzaam zijn ten behoeve van de gemeente of het gemeentebestuur dan wel ten behoeve van de wederpartij van de gemeente of het gemeentebestuur;
- als gemachtigde in geschillen werkzaam zijn ten behoeve van de wederpartij van de gemeente of het gemeentebestuur;
- als vertegenwoordiger of adviseur werkzaam zijn ten behoeve van derden tot het met de gemeente aangaan van:
 - overeenkomsten als bedoeld in het volgende onderdeel;
 - overeenkomsten tot het leveren van onroerende zaken aan de gemeente;
- rechtstreeks of middellijk een overeenkomsten aangaan betreffende:
 - het aannemen van werk ten behoeve van de gemeente;
 - het buiten dienstbetrekking tegen beloning verrichten van werkzaamheden ten behoeve van de gemeente;
 - het leveren van roerende zaken anders dan om niet aan de gemeente;
 - het verhuren van roerende zaken aan de gemeente;
 - het verwerven van betwiste vorderingen ten laste van de gemeente;
 - het van de gemeente onderhands verwerven van onroerende zaken of beperkte rechten waaraan deze zijn onderworpen;
 - het onderhands huren of pachten van de gemeente.

Artikel 2.7

1. Een raadslid meldt aan de griffier welke functies hij vervult naast het raadslidmaatschap. Als tijdens het raadslidmaatschap nieuwe functies worden aanvaard of de omstandigheden rond een eerder gemelde functie wijzigen, meldt het raadslid dit binnen één week bij de griffier.

2. De informatie die het raadslid levert aan de griffier betreft in ieder geval:

- een omschrijving van de functie;
- de organisatie voor wie de functie wordt verricht;
- of het al dan niet een functie betreft uit hoofde van het raadslidmaatschap;
- of de functie bezoldigd of onbezoldigd is.

Artikel 2.8

Als een raadslid financiële belangen heeft, bijvoorbeeld in de vorm van aandelen, opties en/of derivaten, in ondernemingen waarmee de gemeente zaken doet of waarin de gemeente een belang heeft, meld hij dit bij de griffier. Als tijdens het raadslidmaatschap een nieuw financieel belang ontstaat of de omstandigheden rond een eerder gemeld belang wijzigen, meld het raadslid dit binnen één week bij de griffier.

Artikel 2.9

De griffier draagt zorg voor een openbare lijst van gemelde functies en financiële belangen van de raadsleden. Bij de gemelde functies wordt tevens vermeld of deze bezoldigd of onbezoldigd zijn.

Toelichting bij paragraaf 2

- artikel 2.1

Als publiekelijk ophef ontstaat over (vermeend) onjuist handelen van een politicus gaat het doorgaans om (de schijn van) belangenverstremgeling. De gehele situatie wekt dan minimaal de indruk dat de politicus zijn eigen belang heeft laten meewegen in zijn besluitvorming. Hoewel iedereen er wel “een gevoel” bij heeft, blijft het begrip “(schijn van) belangenverstremgeling” toch behoorlijk diffuus. In artikel 2.1 is daarom een definitie hiervan opgenomen.

Een raadslid heeft tot taak het algemeen belang van de gemeente te dienen. Deze taak mag hij niet laten beïnvloeden door overwegingen van zijn eigen, persoonlijk belang, het persoonlijk belang van een ander individu of het belang van een organisatie waarbij hij een persoonlijke betrokkenheid heeft. Het begrip “belang” moet in dit geval breder worden opgevat dan alleen financieel voordeel of gewin. Overigens ligt de primaire beoordeling of sprake is van (de schijn van) belangenverstremgeling in eerste instantie altijd bij het raadslid zelf.

- artikelen 2.3 en 2.4

Volgens de Gemeentewet moet een raadslid zich van stemming onthouden als sprake is van een aangelegenheid waarbij hij een persoonlijk belang heeft. Volgens de meest recente uitspraken van de Raad van State moet deze bepaling restrictief worden uitgelegd. Dat betekent dat zich niet snel een situatie zal voordoen waarbij een raadslid zich van stemming zal moeten onthouden.

Een raadslid is in de gemeenteraad gekozen om keuzes te maken ten behoeve van het algemeen belang van de gemeente. De Raad van State ziet dit als de kerntaak van een lid van de gemeenteraad. De mogelijkheid keuzes te maken moet daarom niet te lichtvaardig worden ingeperkt.

In artikel 2.3 zijn de drie voorwaarden geformuleerd waaraan moet zijn voldaan voordat een raadslid zich van stemming moet onthouden. Is aan één van deze voorwaarden niet voldaan dan is het raadslid, als altijd, verplicht zijn stem uit te brengen.

Als wél aan de voorwaarden is voldaan dan onthoudt het raadslid zich eveneens van beïnvloeding van de besluitvorming in de andere fases van het proces. Dat betekent dat het raadslid niet deelneemt aan discussies over het desbetreffende onderwerp in de commissies van de raad en zelfs in de eigen fractie.

- artikelen 2.5 en 2.6

De artikelen 2.5 en 2.6 zijn vrijwel letterlijk overgenomen uit de Gemeentewet. Volgens deze artikelen zijn bepaalde functies onverenigbaar met het raadslidmaatschap en zijn bepaalde handelingen voor raadsleden niet toegestaan. Door deze artikelen ook op deze plek in de gedragscode op te nemen, zijn alle bepalingen omtrent belangenverstremgeling in één regeling opgenomen.

- artikelen 2.7, 2.8 en 2.9

Een raadslid wordt geacht zijn nevenfuncties en/of zijn belangen in ondernemingen waarmee de gemeente een relatie heeft, openbaar te maken. Een register daarvan is openbaar en raadpleegbaar via de website van de gemeenteraad.

Paragraaf 3 Regels omtrent (de schijn van) corruptie

Artikel 3.1

1. Er is sprake van corruptie als het raadslid zijn invloed en/of stem laat kopen of beïnvloeden door geld, goederen en/of diensten die hem zijn gegeven of in het vooruitzicht zijn gesteld.
2. Er is sprake van de schijn van corruptie als een geheel van feiten en omstandigheden ontstaat dat de indruk wekt dat het raadslid zich schuldig maakt aan corruptie.

Artikel 3.2

Een raadslid neemt op eigen initiatief en pro-actief alle maatregelen die nodig zijn om corruptie, evenals de schijn daarvan, tegen te gaan.

Artikel 3.3

Een raadslid neemt geen geschenken aan die hem uit hoofde van of vanwege zijn functie worden aangeboden, tenzij:

- het weigeren, teruggeven of terugsturen de gever ernstig zou kwetsen of bijzonder in verlegenheid zou brengen;
- het weigeren, teruggeven of terugsturen om praktische redenen onwerkbaar is;
- het gaat om een incidentele, kleine attentie (zoals een bloemetje of fles wijn) waarbij geen sprake is van enige schijn van corruptie.

Artikel 3.4

Als geschenken om één van de in de beide eerste onderdelen van artikel 3.3 genoemde redenen niet zijn geweigerd, teruggegeven of teruggestuurd, of om andere redenen toch in het bezit zijn van het raadslid, wordt dit gemeld aan de griffier. De geschenken worden dan alsnog teruggestuurd dan wel worden eigendom van de gemeente. De griffier zorgt voor de registratie van de giften en hun gemeentelijke bestemming.

Artikel 3.5

1. Een raadslid accepteert geen faciliteiten en diensten van anderen die hem uit hoofde van of vanwege zijn functie worden aangeboden, tenzij:
 - het weigeren ervan het raadswerk onmogelijk of onwerkbaar zou maken, en
 - er geen sprake is van enige schijn van corruptie.
2. Als een raadslid, na de afweging in het eerste lid te hebben gemaakt, gebruik maakt van faciliteiten of diensten van anderen die uit hoofde of vanwege de raadsfunctie worden aangeboden, gebruikt hij deze niet voor privédoeleinden.

Artikel 3.6

Een raadslid accepteert uitnodigingen voor activiteiten, zoals bijvoorbeeld lunches, diners, recepties, die door anderen worden betaald en/of georganiseerd, alleen als:

- de aanwezigheid bij de activiteit gewenst is voor de uitoefening van het raadswerk;
- de aanwezigheid beschouwd kan worden als functioneel;
- er geen sprake is van enige schijn van corruptie.

Artikel 3.7

Een raadslid accepteert uitnodigingen voor werkbezoeken waarbij reis- en verblijfkosten door anderen betaald worden alleen bij hoge uitzondering. Een dergelijke uitnodiging wordt altijd eerst besproken in het fractievoorzittersoverleg. De uitnodiging wordt alleen geaccepteerd als het bezoek aantoonbaar van groot belang is voor de gemeente en er geen sprake is van de schijn van corruptie. Van een dergelijk werkbezoek wordt altijd verslag gedaan aan de raad.

Toelichting bij paragraaf 3

- artikelen 3.1 en 3.2

Evenals in de paragraaf over belangenverstremgeling is ook in deze paragraaf over corruptie een definitiebepaling opgenomen. Heel kort gezegd komt de bepaling erop neer dat een raadslid zich niet laat omkopen en/of de schijn wekt zich te (hebben) laten omkopen.

- artikelen 3.3 en 3.4

Raadsleden krijgen met een zekere regelmaat geschenken aangeboden. Doorgaans gebeurt dit met de beste bedoelingen en zonder enige intentie tot omkoping. Om desondanks elke schijn van corruptie te voorkomen, is ervoor gekozen in deze regeling een “nee, tenzij-regel” op te nemen. Dit betekent dat raadsleden geen geschenken aannemen tenzij er goede redenen bestaan hiervan af te wijken. Deze redenen zijn opgesomd in artikel 3.3. Als op basis van één van deze redenen een geschenk toch is aanvaard, wordt hiervan melding gemaakt en wordt voor het geschenk een gemeentelijke bestemming gezocht.

- artikelen 3.6 en 3.7

Het bijwonen van lunches, diners, recepties en andere activiteiten kan functioneel zijn voor de inhoudelijke kant van het raadswerk. Als een raadslid echter alleen wordt uitgenodigd omdat hij raadslid is, kan sprake zijn van een hellend vlak. Om misverstanden te voorkomen, is daarom bepaald dat dergelijke uitnodigingen alleen onder bepaalde voorwaarden worden geaccepteerd. Als sprake is van meer uitgebreide werkbezoeken op kosten van anderen wordt dit pas geaccepteerd na bespreking in het fractievoorzittersoverleg. Het raadslid is vervolgens gehouden van het werkbezoek verslag te doen aan de raad.

Paragraaf 4 Regels omtrent informatie

Artikel 4.1

De raad ziet er op toe dat het college van burgemeester en wethouders en de burgemeester aan de raad alle inlichtingen verstrekken die de raad voor de uitoefening van zijn taak nodig heeft, tenzij dit in strijd is met het openbaar belang.

Artikel 4.2

1. Het college van burgemeester en wethouders kan geheimhouding opleggen op aan de raad verstrekte informatie en/of documenten. De raad beslist in zijn eerstvolgende besluitvormende vergadering of het de opgelegde geheimhouding al dan niet bekrachtigt.
2. Een raadslid die de beschikking krijgt over informatie en/of documenten waarop geheimhouding is opgelegd, neemt deze geheimhouding te allen tijde in acht behalve als de wet hem tot mededeling verplicht.
3. Een raadslid die de beschikking krijgt over informatie en/of documenten waarvan hij vermoedt dat deze een geheim karakter dragen, meldt dit onverwijld aan de griffier. Hij neemt ten aanzien van deze informatie en/of stukken geheimhouding in acht tot het moment waarop de griffier uitsluitel heeft gegeven over de vraag of op de informatie en/of stukken al dan niet geheimhouding is opgelegd.

Artikel 4.3

1. Het college van burgemeester en wethouders kan informatie en/of documenten in vertrouwelijkheid aan de raad verstrekken.
2. Een raadslid neemt de vertrouwelijkheid van de informatie en/of documenten in acht.
3. Een raadslid die de beschikking krijgt over informatie en/of documenten waarvan hij vermoedt dat deze een vertrouwelijk karakter dragen, meldt dit onverwijld aan de griffier. Hij neemt ten aanzien van deze informatie en/of stukken de vertrouwelijkheid in acht tot het moment waarop de griffier uitsluitel heeft gegeven over de vraag of op de informatie en/of documenten vertrouwelijkheid rust.
4. Als een raadslid meent dat informatie en/of documenten ten onrechte in vertrouwelijkheid is c.q. zijn verstrekt of dat eerder aangegeven vertrouwelijkheid inmiddels kan worden opgeheven, meldt hij dit onverwijld aan de raad en het college van burgemeester en wethouders. Het college van burgemeester en wethouders geeft binnen een week zijn visie op de noodzaak voor (het handhaven van) de vertrouwelijkheid. Gedurende deze periode neemt het raadslid de vertrouwelijkheid in acht.

Artikel 4.4

Een raadslid maakt niet te eigen bate of ten bate van derden gebruik van de in de uitoefening van het ambt verkregen niet-openbare informatie.

Artikel 4.5

1. Informatie die via brieven, e-mails of andere (social) media persoonlijk aan een raadslid wordt verstrekt, wordt door het raadslid niet met anderen gedeeld dan wel openbaar gemaakt zonder toestemming van de afzender. Bij twijfel over de bedoeling van de afzender informeert het raadslid daar eerst naar.
2. Algemene informatie die via brieven, e-mails of andere (social) media een raadslid bereikt, wordt door een raadslid naar eigen inzicht gedeeld met anderen dan wel openbaar gemaakt.
3. Op de informatie bedoeld in beide vorige leden is artikel 4.2 derde lid en artikel 4.3 derde lid van overeenkomstige toepassing.

Toelichting bij paragraaf 4

- artikel 4.2

Aan een raadslid kan informatie worden verstrekt waarop geheimhouding is opgelegd. Het proces rond het opleggen van geheimhouding is in de Gemeentewet geregeld. Het openbaar maken van informatie waarop geheimhouding is opgelegd, is een misdrijf waartegen door het Openbaar Ministerie een strafvervolgning kan worden ingesteld. Ondanks deze wettelijke waarborgen worden in artikel 4.2 de belangrijkste zaken rond geheimhouding van informatie nog eens herhaald. Daarbij wordt expliciet een regel gesteld over hoe te handelen bij informatie waarvan de status niet direct duidelijk is.

- artikel 4.3

In tegenstelling tot informatie die onder geheimhouding wordt aangeboden, zijn er geen wettelijke bepalingen die zaken op vergelijkbare wijzen regelen voor informatie die de raadsleden vertrouwelijk wordt aangeboden. De juridische status van vertrouwelijke informatie is daarom, voor wat betreft de al dan niet openbaarheid ervan, een stuk zwakker dan informatie waarop geheimhouding is opgelegd. Om hierin toch enig houvast te bieden, is in artikel 4.3 opgenomen dat een raadslid in voorkomende gevallen in principe de aangegeven vertrouwelijkheid in acht neemt. Als een raadslid twijfelt over nut en noodzaak van (het handhaven van) de vertrouwelijkheid, meldt hij dit aan de raad en het college van b&w. Het college van b&w krijgt vervolgens de gelegenheid aan te geven of de vertrouwelijkheid al dan niet dient te worden gehandhaafd. Uiteindelijk is het echter aan het raadslid zelf te bepalen of hij de vertrouwelijkheid (blijvend) in acht neemt.

Paragraaf 5 Regels omtrent omgangsvormen en de gang van zaken tijdens vergaderingen

Artikel 5.1

Raadsleden bejegenen:

- elkaar;
- de leden van het college van burgemeester en wethouders;
- de ambtenaren van de griffie;
- de ambtenaren van de gemeentelijke organisatie;
- een ieder die te gast is in een door of voor de raad georganiseerde bijeenkomst, correct in woord, gebaar en geschrift, waaronder tevens de social media worden begrepen.

Artikel 5.2

1. Tijdens de vergaderingen van de raad of van de commissies houden de raadsleden zich aan de regels van het Reglement van Orde c.q. de Verordening op de raadscommissies gemeente Uithoorn 2014, en gedragen zich naar de aanwijzingen van de voorzitter.

2. Tijdens de vergaderingen van de raad of van de commissies onthouden de raadsleden zich van het doen van uitlatingen via social media over de discussies die op dat moment in de raads- c.q. commissievergadering plaatsvinden.

Toelichting bij paragraaf 5

- artikel 5.1

Artikel 5.1 heeft op het eerste gezicht een behoorlijk “open-deur-gehalte”. Desondanks is het wel opgenomen omdat niet alleen in de maatschappij maar ook in de politiek de laatste jaren een verharding in de omgangsvormen is te constateren. Stevige discussies horen thuis in de politiek maar wel altijd met een correcte bejegening naar de deelnemers aan de discussie.

- artikel 5.2

In artikel 5.2 is bepaald dat raadsleden zich tijdens vergaderingen van de raad of de commissies onthouden van uitlatingen via de social media over de inhoud van de discussies. Een “tweede-scherm-discussie” wordt ongewenst geacht. De (politieke) discussie moet tijdens de vergaderingen van de raad en de commissies in die raad en commissies plaatsvinden. Dat is immers het daarvoor aangewezen platform. Overigens behelst het artikel geen totaal “verbod” op uitlatingen via de social media. Berichten die niet de inhoudelijke discussie betreffen zijn wel mogelijk.

Paragraaf 6 Regels omtrent de naleving van de gedragscode

Artikel 6.1

1. De raad ziet toe op naleving van de gedragscode door de leden van de raad.
2. Jaarlijks legt de raad in een verklaring verantwoording af over het functioneren van de code.

Artikel 6.2

Een raadslid dat twijfelt of een handeling die hij wil verrichten of nalaten een overtreding oplevert van de gedragscode, wint hierover advies in bij de griffier.

Artikel 6.3

Een raadslid dat vermoedt dat een regel van de gedragscode wordt overtreden door een ander raadslid, is verplicht dit te melden aan de voorzitter van de raad.

Artikel 6.4

1. Als een concreet vermoeden bestaat dat een raadslid een regel van de gedragscode heeft overtreden, kan de voorzitter van de raad hiernaar een onderzoek verrichten. Hij meldt het voornemen tot dit onderzoek in het fractievoorzittersoverleg.
2. De voorzitter van de raad legt aan de raad verantwoording af over de bevindingen uit zijn onderzoek als bedoeld in het eerste lid.
3. Als is komen vast te staan dat een raadslid een regel van de gedragscode heeft overtreden, neemt de raad de maatregel die hij gezien de aard van de overtreding passend acht.

Toelichting bij paragraaf 6

- artikelen 6.1, 6.2 en 6.3

De controle op de naleving van de code is een verantwoordelijkheid van de raad als bestuursorgaan én van zijn individuele leden. Als een raadslid informatie wenst over zijn eigen (voorgenomen) handelen of nalaten, wint hij hierover advies in bij de griffier. Als een vermoeden bestaat dat een ander raadslid zich niet heeft gehouden aan de regels van de code kan hierover een melding worden gedaan bij de voorzitter van de raad.

- artikel 6.4

Als een concreet vermoeden bestaat dat een raadslid de gedragscode heeft overschreden, kan de voorzitter van de raad een onderzoek instellen. Het spreekt voor zich dat tot een dergelijk onderzoek niet lichtvaardig zal worden besloten. Er moet sprake zijn van een "concreet vermoeden" wat betekent dat er duidelijke signalen zijn dat mogelijk niet is gehandeld volgens de regels van de gedragscode. De voorzitter van de raad meldt het voornemen tot het onderzoek aan het fractievoorzittersoverleg. De wijze waarop het onderzoek wordt verricht, wordt bepaald door de voorzitter van de raad.

De voorzitter rapporteert de resultaten van zijn onderzoek aan de raad. Als daaruit blijkt dat inderdaad de regels van de gedragscode zijn geschonden, kan de raad de maatregel nemen die hij gezien de aard van de schending passend acht.

In formele zin heeft de raad weinig tot geen mogelijkheden om handelen dat in strijd is met de regels van de gedragscode te sanctioneren. Alleen strijd met de artikelen 2.5, 2.6 en 4.2 kan formele gevolgen hebben (ontslag, schorsing, strafvervolging), maar dat gebeurt dan feitelijk op basis van de Gemeentewet, de Kieswet en/of het Wetboek van Strafrecht. Andere "sancties" kunnen in feite niet meer behelzen dan uitspraken van de raad, een fractie of een politieke partij. Denkbare voorbeelden hiervan zijn:

- aanspreken;
- publiek excuus;
- afkeuring door politieke partijen;
- motie van treurnis;
- motie van wantrouwen;
- uit de fractie verwijderen;
- royeren als lid van politieke partij.

Het blijft echter buiten kijf staan dat het aan het betreffende raadslid zelf is om te bepalen of, en zo ja welke, stappen worden verbonden aan een uitspraak van de raad, een fractie of een partij.